

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Moniheli ry pitää luonnoksessa ehdotettua sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta edistävää lainsäädäntömuutosta perusteltuna ja kannatettavana osana julkisen hallinnon digitalisaatiokehitystä. Viranomaisten sähköisten palvelujen ensisijaisuus mahdollistaa asiainnin tehostumisen, parantaa tiedon saatavuutta sekä tukee hallitusohjelman ja Digikompassin tavoitteita.

Pidämme tärkeänä, että siirtymä sähköiseen viestintään toteutetaan vaiheittain ja käyttäjälähtöisesti. Siirtymässä on huomioitava ne käyttäjäryhmät, joille digitaalisten palvelujen käyttö ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää henkilöihin, jotka asioivat digituen avulla, joilla ei ole vahvaa tunnistautumisvälinettä tai jotka eivät itse aktiivisesti seuraa Suomi.fi-viestipalvelua.

On myös tärkeää varmistaa, että lainsäädäntö huomioi maahan muuttaneet sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöt, joilla voi olla haasteita sähköisten palvelujen saavutettavuudessa. Tällaisia haasteita voivat aiheuttaa esimerkiksi kielitaidon puute, kulttuurierot, kyky orientoitua yhteiskunnassa, puutteellinen luottamus tai heikko teknologinen osaaminen. Näiden ryhmien tarpeet tulee huomioida tiedottamisessa, palvelumuotoilussa sekä digituen ja monikielisten viestintäkanavien kehittämisessä ja toimeenpanossa.

1. Suomi.fi-viestien automaattinen aktivointi ilman nimenomaista suostumusta

Lakiluonnoksen mukaan täysi-ikäiselle henkilölle, joka käyttää Suomi.fi-tunnistusta, luodaan automaattisesti Suomi.fi-viestit-tili ilman erillistä suostumusta tunnistautumisen yhteydessä. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa henkilö ei ole tietoinen hänelle avautuneesta sähköisestä postilaatikosta

– erityisesti, jos tunnistautuminen on tapahtunut digituen, läheisen tai muun ulkopuolisen avustamana.

Ehdotamme seuraavia toimenpiteitä:

- Suomi.fi-viestien aktivoinnin yhteyteen on lisättävä selkeä ja ymmärrettävä ilmoitus käyttäjälle sähköpostitse, tekstiviestillä tai muulla saavutettavalla tavalla.
- Lakiesitykseen tulee lisätä ohjeistus, jonka mukaan viranomaiset noudattavat erityistä huolellisuutta määräaikojen valvonnassa siirtymäkauden aikana.

Riskit: Henkilö ei välttämättä havaitse tärkeitä viestejä ajoissa, mikä voi aiheuttaa määräaikojen ylityksiä ja oikeusturvan vaarantumista, erityisesti digituen käyttäjillä tai henkilöillä, joilla ei ole aktiivista sähköisen asioinnin seurantaa.

Ehdotus: Lakiesitykseen tulisi lisätä pykälä tai ohjeistus, jonka mukaan siirtymävaiheen viiveet voidaan hyväksyä lieventävinä olosuhteina esimerkiksi muutoksenhakuajoissa.

2. Digituen rooli ja haavoittuvassa asemassa olevien suoja

Arvioimme, että siirtyminen sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuteen vaikuttaa monien henkilöiden halukkuuteen ja tarpeeseen käyttää verkkopalveluita.

Tämä lisää yleisen neuvonnan ja digitukipalveluiden tarvetta.

Lakiesitys tunnistaa sähköisen asioinnin tuen merkityksen, mutta toteaa, ettei yleisen digituen tarjoaminen kuulu viranomaisille laissa määrättyihin tehtäviin. Tämä korostaa kolmannen sektorin ja kuntien roolia sähköisen asioinnin tukemisessa.

Ehdotamme seuraavaa:

- Toimeenpanovaiheessa on taattava riittävät resurssit järjestöille ja kunnille, jotka tukevat sähköiseen asiointiin siirtymistä ja tarjoavat digitukea.
- Lakiehdotukseen tulisi lisätä maininta tuen saatavuuden varmistamisesta erityisesti siirtymäkauden aikana.

Yhteenveto

Moniheli ry tukee digitalisaation edistämistä, mutta korostaa, että oikeus saavutettavaan ja ymmärrettävään viestintään tulee turvata kaikille kansalaisille. Ehdotetut muutokset tulee toteuttaa siten, että ketään ei syrjäytetä sähköisen tiedoksiannon ulkopuolelle – erityisesti siirtymävaiheen aikana.

Viranomaisten tulee toimia harkitusti ja ihmiskeskeisesti, ja lainsäädäntöön tulee sisällyttää selkeät turvaverkot digituen käyttäjille sekä muille erityisryhmille.

On tärkeää tunnistaa, että maahan muuttaneet on valmisteluvaiheessa huomioitu yhdenvertaisuusvaikutusten osalta ja heitä on osallistettu asianmukaisesti. Toivomme, että tämä hyvä käytäntö jatkuu myös tulevilla valmisteluprosesseilla sekä lain toimeenpanossa.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

-

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

-

Muut huomiot

-

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

-

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

-

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitteko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Muut huomiot

-

Kitaba Yuri
Moniheli ry

Kuosti Artem
Moniheli ry - DigiUp-toiminta